

Na valovih znanja

Izzivi primorskega raziskovalnega prostora

ZRS KOPER

Pogovor z akad. prof. dr. Jožetom Pirjevcem

Ali lahko ples ohranja mlade tudi možgane?

Digitalne tehnologije v službi sodobnega kmetijstva

Pokrajinski arhiv

**Ko je svila slavila
oblast: sonet za
Angela Calafatija**

Pokrajinski muzej Koper

**Beneški volilni
skrinjici v
Pokrajinskem
muzeju Koper**

ZVKDS

**Ohranjanje
tradicionalnega
stavbnega pohištva**

Fakulteta za pomorstvo in promet

**Visoka napetost,
varna plovba**

Fakulteta za humanistične študije

**Študenti soustvarjajo
evropski prostor
poučevanja
italijanščine**

Univerza v Novi Gorici

**Kozmični film:
Observatorij
Vera Rubin in
spreminjajoče se
nebo**

Pogovor z akad. prof. dr. Jožetom Pirjevcem pred predstavitvijo njegove monografije o Edvardu Kardelju v Kopru

Kardelj - tako kot Tito - še vedno vzbuja močna čustva

“Kardelja sem poskušal prikazati čim bolj objektivno: kdo je bil, kako je doživel svoj čas, kako se je boril za boljše življenje, če treba tudi z nasiljem. V njem je bila globoka dvojnost. Verjel je v marksizem, v ideologijo, ki je obljubljala bratstvo na zemlji, pri čemer je bil prav zaradi tega svetlega cilja – kot tudi mnogi drugi – pripravljen uporabljati vsa sredstva,” pravi akad. prof. dr. Jože Pirjavec, znanstveni svetnik na Inštitutu za zgodovinske študije Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper. Z njim smo se pogovarjali pred predstavitvijo njegove knjige *Kardelj: socialistični utopist na oblasti*, ki bo 16. septembra ob 18. uri v Centru humanističnih znanosti ZRS Koper.

NATAŠA ČEPAR
ZRS Koper

Profesorja Pirjevca smo obiskali, ko je bil sredi priprave na angleško izdajo svoje najnovejše monografije, ki je sicer letos maja izšla pri založbi Beletrina. Poleti je v ta namen obiskal tudi arhiva v Oxfordu in Londonu, da bi delo dopolnil z gradivom, namenjenim angleško govorečim bralcem.

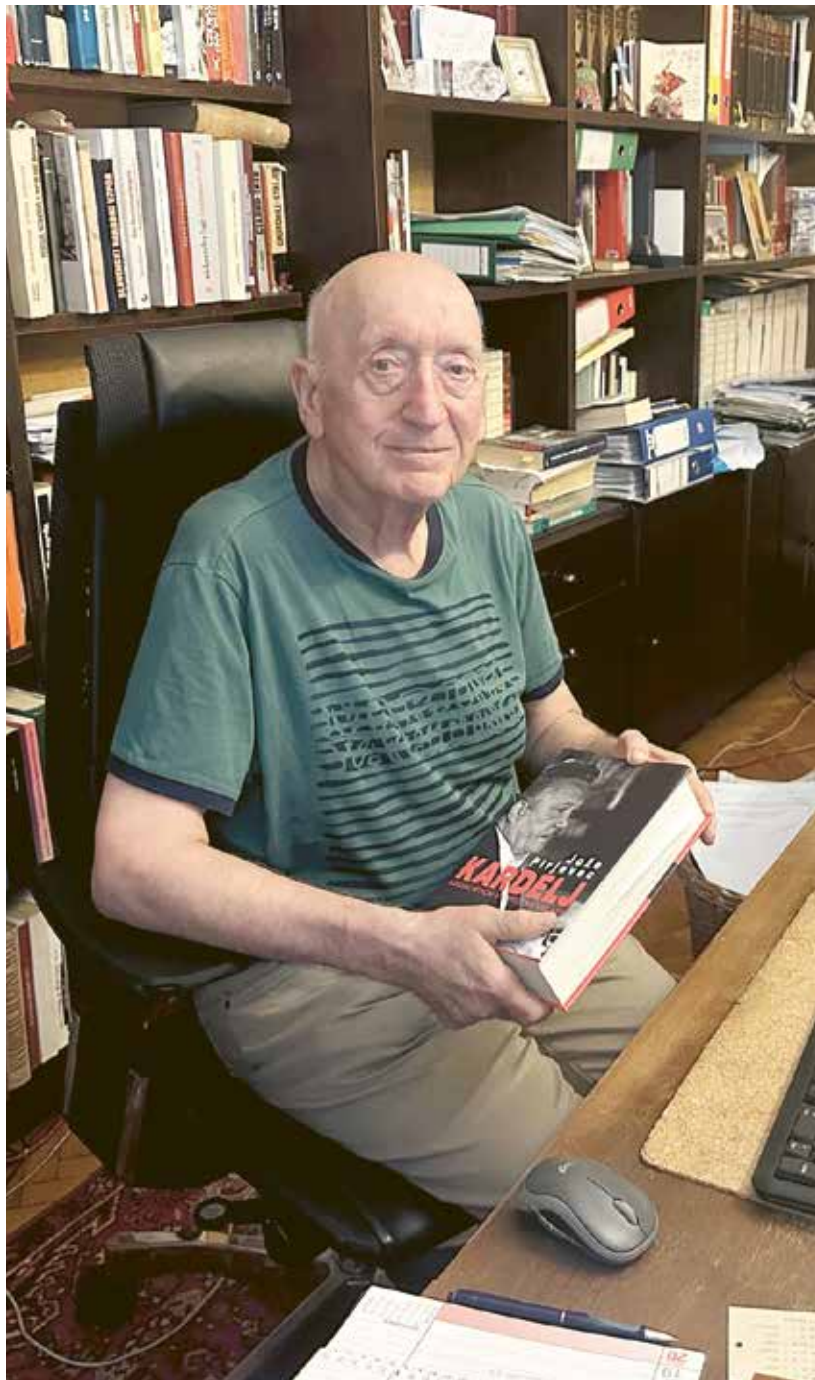
• **Izid vaše knjige *Kardelj: socialistični utopist na oblasti* je v javnosti naletel na velik odziv. Ste to pričakovali?**

Moram reči, da me ni presenetilo. Kardelj je vendarle zapustil pomembno sled v naši zgodovini. Predvsem starejša generacija se ga dobro spominja. Moja knjiga je v bistvu ponovno odkritje tega človeka, ki doslej še ni doživel poglobljene študije. Za časa življenja je prepovedal, da bi se kdo lotil njegove biografije. O njem so sicer veliko pisali, predvsem ko je umrl, a je bilo tisto pisanje tedaj pričakovano pristransko, celo apologetsko. Niso se zares poglobili vanj, v bistvu niso niti dobro predstavili njegovih idej in reform. Začeti je bilo treba na novo. Šel sem v biblioteke in arhive – v Berlin, Beograd, Zagreb in predvsem v Ljubljano, kjer sem se v Državnem arhivu Slovenije prebil skozi več kot sto škatel dokumentov.

Kardelj je, podobno kot Josip Broz Tito, osebnost, ki pri nas še vedno vzbuja močna čustva. Nekateri se ga spominjajo s simpatijo, drugi ga sovražijo. Sam do njega nisem gojil ne posebne naklonjenosti ne ideološko pogojene averzije. Moja težava s Kardeljem je bila najprej ta, da je njegov slog pisanja zapleten in dolgovzen. Napisal pa je na tisoče in tisoče strani, od katerih je več kot polovica še neobjavljenih. Gre za obsežno gradivo, za katerega moram priznati, da ga ni bilo lahko obvladati. Vsekakor sem se potrudil in naredil, kar sem mogel. Moram pa dodati, da mi je delo postalo veliko bolj zanimivo, ko sem razumel Kardeljev miselni ustroj ter utopijo, ki jo je želel doseči. Približal sem se mu tudi zaradi njegovega življenja, ki je bilo dokaj dramatično – imel je težave z zdravjem, z družino, imel je veliko nasprotnikov, tudi njegovi odnosi s Titom pogosto niso bili najboljši. Šlo je za napeto življenjsko zgodbo, ki sem jo postopoma odkrival in ki doslej še ni bila celovito raziskana.

• **Kakšna je njegova najpomembnejša politična dediščina, ki jo je zapustil Slovencem?**

Kardelj je narod razumel kot prehodno zgodovinsko tvorbo, ki naj bi se z uresničitvijo komunizma postopoma zlila v obče človeško družbo. Pri tem je odločno nasprotoval ustvarjanju enotne jugoslovanske nacije ter zagovarjal pravico jugoslovanskih narodov do lastnega jezika, kulture in gospodarsko-politične samostojnosti. Jugoslavijo je razumel kot umetno državo, nastalo po prvi svetovni vojni

“Moja knjiga je v bistvu ponovno odkritje tega človeka, ki doslej še ni doživel poglobljene študije,” je akad. prof. dr. Jože Pirjavec dejal o delu, ki ga je posvetil najvidnejšemu slovenskemu politiku v času Jugoslavije, Edvardu Kardelju.

Ker je bil oče vseh jugoslovanskih ustav, je poskrbel, da je v vsako vključil pravico do odcepitve in samoodločbe. To je najpomembnejše, kar je naredil za Slovenijo, saj se je vztrajno boril za njeno identiteto.

AKAD. PROF. DR. JOŽE PIRJEVEC

znanstveni svetnik na Inštitutu za zgodovinske študije Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper

zaradi interesov velikih sil, ne pa kot rezultat tisočletne želje po združitvi njenih narodov.

Ker je bil oče vseh jugoslovanskih ustav, je poskrbel, da je v vsako vključil pravico do odcepitve in samoodločbe. To je najpomembnejše, kar je naredil za Slovenijo, saj se je vztrajno boril za njeno identiteto. Brez te klavzule ne vem, kako bi bilo z mednarodnim priznanjem naše republike. Ko je morala Badinterjeva komisija konec leta 1991 presoditi, ali ima Slovenija pravico do osamosvojitve, je bil odgovor obvezen: seveda jo ima, saj tako piše v jugoslovanski ustavi.

• **Kaj pa Kardeljeva temnejša plat in vprašanje odgovornosti za povojne poboje? Smo s tem obdobjem po vašem sploh zares razčistili?**

Kardelj je bil po naravi mil človek in do začetka druge svetovne vojne ni kazal nobene agresivnosti, čeprav je že v zgodnji mladosti prestal za-

por in hudo mučenje. Med vojno pa je do domačih nasprotnikov, ki so se najprej povezali z Italijani, kasneje pa z Nemci, zavzel brezobzirno stališče. Vaške straže in domobranci so mu postali enako sovražni kot okupator, zato je zagovarjal njihovo likvidacijo. Takoj po vojni je podpiral obračun z vrnjenimi ubežniki. Tudi leta 1948 je zagovarjal neizprosno zatrtje tistih komunistov, ki so se v informbirojevskem sporu postavili na Stalinovo stran. V naslednjih desetletjih je večkrat omenjal, da bo treba poseči po »administrativnih metodah« oziroma policijskem nasilju proti tistim, ki so ogrozili režim, kakršnega je gradil.

Kar zadeva poboje domobrancev, jih je treba presojati v kontekstu izredno napetih razmer, do katerih je prišlo aprila in maja 1945. V tem času so se z Balkana skozi Slovenijo umikale množice nemških vojakov in nji-

hovich sodelavcev, kar pomeni, da je na našem ozemlju prišlo do krvavih spopadov. V teh bojih niso bili udeleženi samo slovenski partizani, temveč tudi redna jugoslovanska vojska, katere naloga je bila začrtati nove meje na Koroškem in Primorskem. Na to širitev so na Zahodu gledali nadvse sovražno, ker so se bali komunizma in njegovega vpliva predvsem na italijanske množice. Iz tega razloga je Churchill zahteval umik jugoslovanskih enot iz Posočja, Trsta in južne Koroške ter grozil celo z vojno. Ker je bilo treba za načrtovani spopad pripraviti primeren teren, so se Britanci odločili, da bodo s Koroške umaknili vse ubežnike, ki so se tam natepli. Ruse, ki so se udinjali Hitlerju, so predali Sovjetom, slovenske, hrvaške in srbske kolaboracioniste pa Jugoslovanom. Na to predajo so Tito in njegovi gledali z nezaupanjem, v prepričanju, da gre za trojanskega konja, ki ga skušajo Zahodnjaki spraviti v njihov prostor, da bi jih ošibili in zrušili z oblasti. Niso pozabili, kako neizprosno je Churchill konec leta 1944 opravil s komunističnimi partizani v Grčiji. Poboji ustašev, četnikov in domobrancev so bili posledica razmer, povezanih s porajanjem hladne vojne med Vzhodom in Zahodom. Šlo je za odločitve, ki bremenijo tako Britance kot najvišje jugoslovansko politično in vojaško vodstvo, v katerega je spadal tudi Kardelj.

• **V svojih številnih delih ste se ukvarjali z našo polpreteklo zgodovino, povezano z Jugoslavijo. Kaj se vam je po vseh teh letih raziskovanja tega obdobja izoblikovalo kot najpomembnejše spoznanje?**

Predvsem jugoslovanski eksperiment, ideja, da je mogoče ustvariti socialistični sistem, ki bo drugačen, bolj človeški od sovjetskega. Odklankanje stalinističnega terorja in iskanje socializma, odprtega v Evropo, ki so ga snovalci povojne Jugoslavije z veliko intelektualno zmožnostjo in pogumom skušali uresničiti. Obenem so skušali v mednarodnem prostoru uvesti novo razmerje, ki ne bo slonelo na konfliktu med dvema blokoma, vzhodnim in zahodnim, med dvema vojaškima zavezništvo, Varšavskim paktom in Natom, temveč na miroljubni koeksistenci. To je bilo povsem novo gledanje na svet, ki je po mojem aktualno še danes. Z odporom proti ameriškem imperializmu se podobne ideje znova pojavljajo na mednarodni sceni.

• **V času, ko vse bolj prevladuje interese močnejšega, pomen mednarodnega prava pa upada, kakšen svet vidite pred seboj?**

Kljub vsemu sem prepričan, da je človekova težnja po boljšem in pravičnejšem življenju neuničljiva, zato ostajam relativno optimističen. Verjamem, da bo človeštvo napredovalo, kljub zapletom, tragedijam in spopadom. Po drugi svetovni vojni se je vsaj v Evropi uveljavila vizija demokratičnega socializma, zdaj pa se zdi, da smo v obdobju oseke. A gre za prehodno obdobje, ki pa je zaradi tehnološkega vzpona, v katerega smo vpeti, nadvse zanimivo. Pravzaprav sem srečen, da živim v času tako dinamičnega razvoja, kakršnega v zgodovini človeštva še ni bilo. Gre za velik privilegij. Od nas je odvisno, kako ga bomo znali izrabiti. •

Raziskovalci ZRS Koper preverjajo, kako lahko ples vpliva na možgane, gibanje in kakovost življenja v starosti

Ali lahko ples ohranja mlade tudi možgane?

Ples ni le prijetna oblika gibanja, temveč kompleksna fizična dejavnost, ki hkrati vključuje telo, možgane, čute, spomin, pozornost in socialno interakcijo. Prav zato želimo v raziskovalnem projektu preveriti, ali lahko strukturirana plesna vadba pri starejših učinkoviteje kot običajna gibalna vadba spodbuja delovanje možganov in obenem izboljšuje ravnotežje, hojo in kognitivne sposobnosti. Zanima nas tudi, ali je ples dejavnost, pri kateri ljudje lažje vztrajajo ter tako dlje ohranjajo samostojnost in kakovost življenja.

DR. MARCO VINCENZO NARICI
Inštitut za kineziološke raziskave
ZRS Koper

Redna gibalna dejavnost je pomemben ukrep za ohranjanje zdravja. Kljub temu so starejši med skupinami, pri katerih je tveganje za gibalno neaktivnost večje. Na program redne vadbe vplivajo zdravstveno stanje, gibalne omejitve, motivacija, okolje in socialni dejavniki. Zato ni dovolj, da starejšim zgolj svetujemo več gibanja. Pomembno je razvijati oblike vadbe, ki so varne in učinkovite, hkrati pa dovolj zanimive, da pri njih vztrajajo.

Ples ima pri tem edinstveno prednost. Združuje aerobno obremenitev, motorično učenje, senzorično stimulacijo, kognitivno vključenost in socialno interakcijo. Med učenjem koreografije si mora posameznik zapomniti zaporedje korakov, gibe uskladiti z glasbo, se orientirati v prostoru ter se odzivati na soplesalca ali skupino. V primerjavi z vadbami, ki vključujejo bolj avtomatizirane gibe (na primer vadba na sobnem kolesu ali na fitnes napravah) ples možgane nenehno postavlja pred nove gibalne nalo-

ge, ki jih je treba usvojiti in si jih zapomniti.

Možgani se prilagajajo tudi v starosti

V okviru nacionalnega projekta *Ples kot intervencija za spodbujanje nevroplastičnosti in gibalnih funkcij v starosti* želimo ugotoviti, ali lahko takšna kombinacija spodbud učinkoviteje vpliva na starajoče se možgane. Nevroplastičnost pomeni sposobnost živčnega sistema, da se prilagaja spremembam, učenju ter izvajanju novih gibalnih nalog. Čeprav staranje spremlja spremembe možganske strukture in zmanjšana učinkovitost prenosa živčnih signalov, možgani tudi v poznejšem življenjskem obdobju ohranjajo sposobnost prilagajanja.

Dosedanje raziskave kažejo, da lahko ples ugodno vpliva na gibalno pripravljenost, ravnotežje, kognitivne sposobnosti in počutje. Vendar je nevroznanos plesa še vedno mlado področje. Malo je raziskav, ki bi pri starejših začetnikih dalj časa in neposredno primerjale učinke plesne in običajne gibalne vadbe.

Šest mesecev plesa in vadbe

V raziskavi v okviru projekta bomo vključili 32 plesalk in plesalcev začetnikov. Udeleženci bodo naključno razdeljeni v dve skupini. Tisti iz prve skupine bodo šest mesecev sodelovali v plesnem programu, tisti iz

Med učenjem koreografij si mora posameznik zapomniti zaporedje korakov, gibe uskladiti z glasbo, se orientirati v prostoru ter se odzivati na soplesalca ali skupino.

druge skupine pa bodo v istem obdobju deležni splošne gibalne vadbe. Obe obliki vadbe bosta nadzorovani in primerljivo obremenjujoči. Plesni program bo zasnovan varno, vendar bo udeležence postopoma izzival z novimi in vse zahtevnejšimi koreografijami. Za sodelovanje v raziskavi se prostovoljci lahko obrnejo na Inštitut za kineziološke raziskave ZRS Koper.

Meritve bomo opravili pred začetkom programa, po zaključku programa in še šest mesecev pozneje. Spremljali bomo ravnotežje, hojo, moč, gibljivost, delovanje mišic, spomin in izvršilne funkcije. Z magnetno resonanco in drugimi metodami bomo preučevali tudi spremembe

v možganski strukturi in poveztivosti, nevro-mišični koordinaciji ter biomarkerjih, povezanih z nevroplastičnostjo, vnetjem in oksidativnim stresom.

Naš cilj ni le primerjati koristi plesa s koristmi splošne gibalne dejavnosti pri starejši populaciji, temveč tudi preveriti, ali je ples lahko učinkovitejši ter hkrati spodbuja večjo vključenost in motivacijo. Ob potrditvi naših hipotez bi lahko ples dobil pomembnejšo vlogo v programih za spodbujanje aktivnega staranja, pri rehabilitaciji in v strategijah javnega zdravja. Če nekoliko hudomušno zaključimo: za zdravje možganov ne šteje le vsak korak, temveč tudi to, ali ga naredimo v ritmu glasbe. •

ARIS Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije
Prispevek je nastal v okviru projekta *Ples kot intervencija za spodbujanje nevroplastičnosti in gibalnih funkcij v starosti* (J5-70191), ki ga na Znanstveno-raziskovalnem središču (ZRS) Koper vodi dr. Marco Vincenzo Narici. Projekt financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

ZRS Koper razvija pametna orodja za učinkovitejše in bolj trajnostno kmetijstvo

Digitalne tehnologije v službi sodobnega kmetijstva

Podoba kmetijstva se v zadnjih letih korenito spreminja. Tradicionalni pristopi dela, ki temeljijo izključno na dolgoletnih izkušnjah kmetovalcev, za vzdržno kmetijstvo in pridelavo visokokakovostnih pridelkov pogosto niso več dovolj. Kmetom so danes pri odločanju o ključnih ukrepih na voljo digitalne tehnologije, ki temeljijo na obsežni količini podatkov, zbranih z najrazličnejšimi senzorji. Za interpretacijo tako kompleksnih informacij pa so potrebna specializirana znanja, ki presegajo okvire agronomije ter združujejo matematiko, statistiko in napredna prostorska orodja.

JAKOB FANTINIČ
Inštitut za oljkarstvo ZRS Koper

Tovrstne inovativne rešitve se zaradi svoje zahtevnosti najučinkoviteje razvijajo znotraj raziskovalnih projektov. Primer interdisciplinarnega sodelovanja je Interreg projekt *AI-GRAPe*, ki ga sofinancira Evropska unija in v katerem raziskovalci Inštituta za oljkarstvo in Inštituta za vinogradništvo in vinarstvo Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper razvijajo in prenašajo digitalno znanje neposredno do končnih uporabnikov.

Napoved napada oljčne muhe

Eden največjih izzivov sodobnega kmetijstva so nepredvidljivi izbruh škodljivcev in bolezni. Nabor dovoljenih fitofarmaceutskih sredstev se vztrajno oži, pri čemer je na voljo vse manj škropliv, ki delujejo kurativno. Posledično se morajo kmetje in stroka toliko bolj posvečati preventivi in optimalnemu času zatiranja. V sklopu projekta *AI-GRAPe* razvijajo napreden model za napovedovanje leta oljčne muhe, ki združuje več kot dvajset let meteoroloških podatkov z dolgoletnimi podatki o ulovih in razvojnih fazah oljčne muhe. S pomočjo strojnega učenja želijo doseči, da bi algoritem kmetovalcu za teden vnaprej zanesljivo predvidel ulov škodljivca. Model deluje kot trislojni opozorilni sistem oziroma

semafor. Trenutni rezultati kažejo, da tveganje napove s skoraj 78-odstotno natančnostjo.

Daljinsko zaznavanje okužbe trt

Pri upravljanju kmetijskih površin pa so v pomoč tudi tehnologije za preverjanje stanja rastlin. Tehnologiji opazovanja nasadov z letali, brezpilnotnimi letalniki in sateliti pravimo daljinsko zaznavanje. V sklopu projekta *AI-GRAPe* so raziskovalci uporabili brezpilnotne letalnike z multispektralno kamero, ki zaznava tudi odboj v bližnjem infrardečem in robno rdečem pasu. Na podlagi odbojev različnih valovnih dolžin nato preračunajo vegetacijske indekse, s katerimi je mogoče natančno spremljati bujnost in stanje rastlin.

Izbrane vinograde v Sloveniji in Italiji so z droni od junija do septembra večkrat preleteli, avgusta pa so opravili še natančen fizični pregled. V določenih vinogradih so opazili prisotnost kapi vinske trte (ESCA). Z daljinskim zaznavanjem so želeli preveriti, ali je mogoče okužbo ugotoviti, še preden postanejo njeni simptomi vidni. Rezultati so pokazali, da so bile vrednosti indeksov pri okuženih trtah nižje že junija, še preden se je bolezen pokazala, kar potrjuje potencial tehnologije pri zgodnjem odkrivanju bolezni.

Pametna orodja, kot je na primer brezpilnotni letalnik, kmeta seveda ne morejo in ne smejo nadomestiti, temveč mu služijo kot podpora pri sprejemanju odločitev.

Pametna orodja kmeta seveda ne morejo in ne smejo nadomestiti, temveč mu služijo kot podpora pri sprejemanju odločitev, saj daljinsko zaznavanje še vedno spremlja nekatere omejitve. Iz zračnih posnetkov in izračunanih indeksov

se zelo jasno pokaže, da so posamezna območja rastlin v slabšem stanju, vendar zaenkrat še ni mogoče določiti, ali se to dogaja zaradi suše, pomanjkanja hranil ali bolezni. To vsekakor ostaja velik izziv za prihodnost. •

Interreg
Italia-Slovenija
AI-GRAPe

Cofinanziato
dall'Unione europea
Sofinancia
Evropska unija

Prispevek je nastal v okviru projekta *AI-GRAPe* (Podpora digitalizaciji v vinogradništvu za obvladovanje škodljivih organizmov na čezmejnem območju Italija – Slovenija), ki ga sofinancira Evropska unija v okviru Programa Interreg VI-A Italija-Slovenija 2021–2027, št. projekta ITA-SI0600276).

Pesnitev na svileni tkanini kot pričevanje o času velikih političnih sprememb v Istri

Ko je svila slavila oblast: sonet za Angela Calafatija

Arhivi niso le varuhi zapisanih besed, temveč tudi nosilcev, na katerih so se te besede ohranile. Ko pomislimo na arhivsko gradivo, si najpogosteje predstavljamo rokopise in tipkopise na papirju, tehnične načrte, morda zemljevide, nekoliko redkeje pa pergamentne listine. Med arhivskim gradivom danes najdemo tudi elektronske zapise na nosilcih, kot so diskete, zgoščenke in drugi digitalni mediji. Le redko pa med arhivskim gradivom odkrijemo dokument, pri katerem je že sam nosilec zapisa prava posebnost.

JAN COTIČ
arhivist

Med takšne posebnosti sodi sonetna pesnitev v italijanskem jeziku, natisnjena na rdeči svileni tkanini iz leta 1806. Dokument, ki letos dopolnjuje 220 let, združuje literarno, zgodovinsko in materialno dediščinsko vrednost ter predstavlja redek in zanimiv primer uporabe svile kot nosilca besedila. Ohranjeni primerek meri 51,5 × 40 centimetrov, kar še danes poudarja njegov reprezentativen in slavnostni značaj.

Ko tudi material postane del sporočila

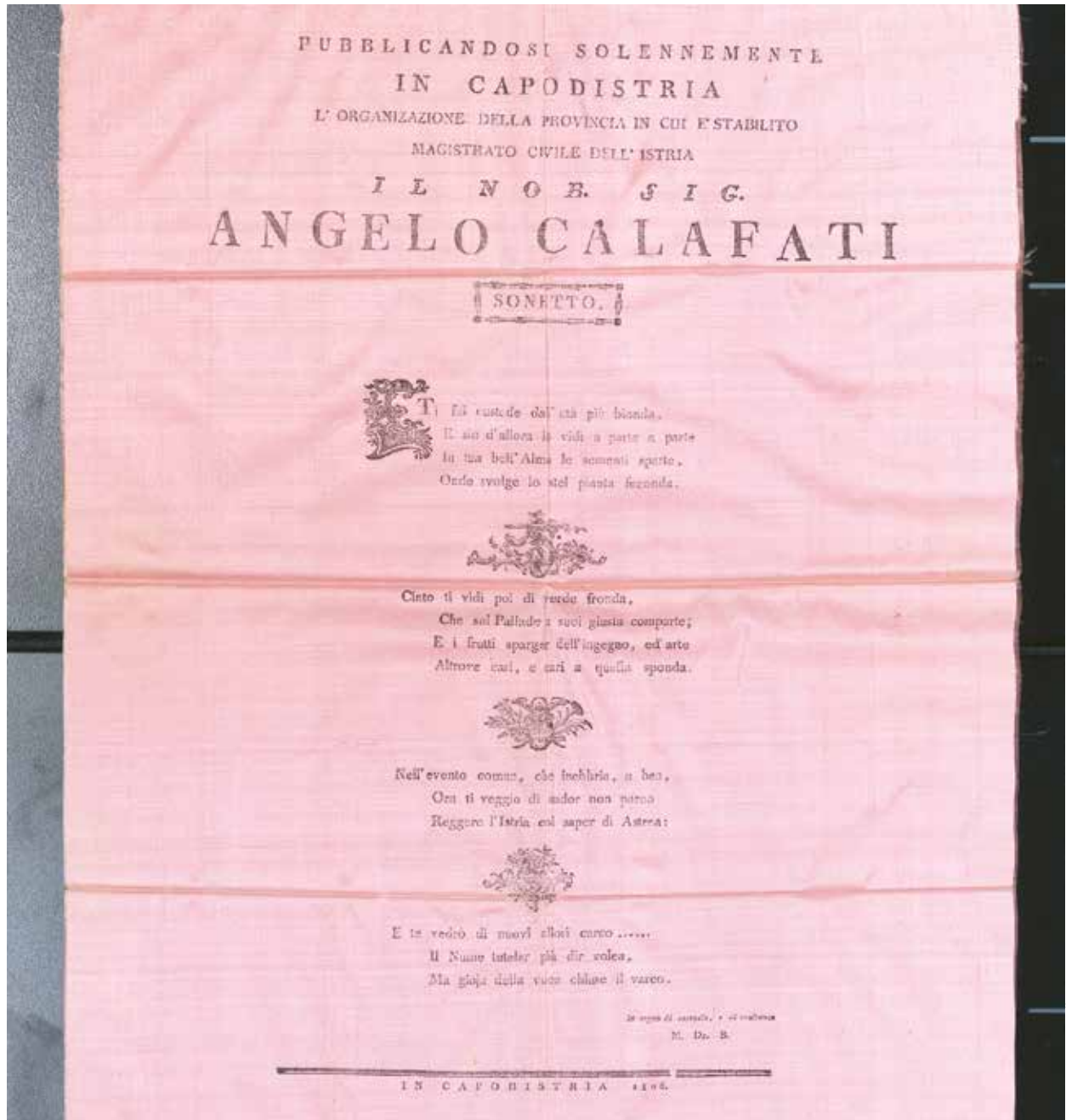
Svila velja za eno najstarejših in najprestižnejših naravnih tekstilnih vlaken na svetu. Arheološke raziskave na Kitajskem potrjujejo, da jo človek pozna in uporablja že več tisočletij. Prav Kitajska velja za njeno domovino, od koder se je njena proizvodnja in uporaba skozi stoletja razširila po Aziji, Bližnjem vzhodu in Evropi. Zaradi svoje mehko, trpežnosti in značilnega leska je bila svila pogosto povezana z bogastvom, ugledom in slovesnimi priložnostmi.

Posebno simbolno težo obravnavanemu dokumentu daje tudi njegova rdeča barva. Rdeča barva dodatno poudarja slavnostni značaj dokumenta in njegovo reprezentativno vlogo v javnem prostoru začetka 19. stoletja. Naravni lesk svilene tkanine barvo dodatno poudari in ji daje skoraj si-joč videz, zaradi česar dokument že na prvi pogled izstopa med običajnimi pisnimi viri.

Takšna izbira materiala in barve ni bila naključna, temveč je poudarjala slavnostni značaj dogodka, ob katerem je dokument nastal. Sonet je bil namreč posvečen baronu Angelu Mariu Calafatiju ob njegovem imenovanju za civilnega magistrata, vodjo civilne uprave novoustanovljene province Istre. Calafati (1765–1822), koprski pravnik, politik in izrazit podpornik francoske oblasti, je bil ena najvplivnejših osebnosti v Istri v času Napoleonovih preobrazb na severnem Jadranu. V naslednjih letih je opravljal več pomembnih upravnih funkcij, med drugim tudi položaj istrskega prefekta.

Dokument je nastal v času velikih političnih sprememb v Istri in širšem severnojadranskem prostoru. Po padcu Beneške republike leta 1797 so beneške posesti prešle pod avstrijsko oblast, vendar so bile na podlagi Bratislavskega miru, sklenjenega 26. decembra 1805, vključene v francosko interesno sfero. Istra je bila nato priključena Italijanskemu kraljestvu, kjer je ostala do ustanovitve Ilirskih provinc leta 1809. Koper je v tem obdobju ponovno pridobil pomembno upravno vlogo, Istra pa je postala del nove politične ureditve, znotraj katere je Calafati prevzel eno ključnih upravnih funkcij.

Februarja 1806 je bil po ukazu podkralja Eugèna de Beauharnaisa v Koprju ustanovljen Magistrat, nekakšna deželna vlada, katere vodstvo je prevzel Calafati. Z dekretom z dne 30. marca 1806 je bila Istra oblikovana kot osma provinca Italijanskega kraljestva, Koper pa je postal sedež osrednje deželne uprave in pomembno upravno središče z najvišjim deželnim sodiščem.

Redka sonetna pesnitev iz leta 1806, natisnjena na rdeči svileni tkanini, ki s svojo materialno in vsebinsko posebnostjo izstopa med arhivskim gradivom.

Slavnostna pesnitev v času velikih sprememb

Ob teh upravnih spremembah je nastal tudi obravnavani sonet na svili, ki je bil neposredno povezan z imenovanjem Angela Maria Calafatija za civilnega magistrata Istre. Kot slavnostna pesnitev povečuje njegovo novo funkcijo in odraža politično ozračje začetka francoske uprave v Istri. Sonet je

no kulturo tedanjega časa ter sledita tradiciji slavnostnih pesnitev, namenjenih poveljevanju pomembnih javnih osebnosti.

Pesnik v prvi kitici nakaže, da so se Calafatijske vrline in sposobnosti kazale že v mladosti ter se pozneje razvile v pomembne javne dosežke. V drugi kitici ga pesnik poveže z modrostjo in učenostjo, pri čemer se sklicuje na Palado (Ateno), antično boginjo mod-

temveč na prefinjen način še dodatno poudari ugled in pomen osebe, ki ji je sonet posvečen.

Dokument je hranjen v arhivskem fondu SI_PAK/0291 – Družinski fond Cadamuro, t. e. 18, a. e. 38. Poleg gradiva družine Cadamuro fond vsebuje tudi obsežno dokumentacijo, povezano z Angelom Mariem Calafatijem, njegovo družino in političnim delovanjem v času francoske oblasti. Med ohranjenim gradivom najdemo korespondenco, upravne in sodne spise, vladne odloke, tiskane pesnitve ter številne druge dokumente, ki osvetljujejo politične, družbene in gospodarske razmere v Istri na prehodu iz 18. v 19. stoletje. Posebej izstopajo dokumenti, povezani z napoleonsko upravo, ter zapisi o nadzoru trgovanja s tobakom, ki predstavljajo pomemben vir za raziskovanje delovanja državne uprave in gospodarstva tistega časa.

Ohranjeni sonet na rdeči svili tako ni osamljen dokument, temveč del širše zgodbe o Angelu Calafatiju, njegovem krogu ter obdobju francoske uprave v Istri. V istem fondu je ohranjena tudi sorodna pesnitev na modri svili iz leta 1809, posvečena cesarju Napoleonu I., kar kaže, da uporaba svile kot nosilca zapisa ni bila naključna. Oba primerka predstavljata dragoceno pričevanje o politični kulturi začetka 19. stoletja, v kateri so slavnostna besedila, javni pokloni in razkošni materiali služili utrjevanju ugleda pomembnih osebnosti svojega časa. Svila tako ni bila zgolj podlaga za zapis, temveč del sporočila samega.

[1] slovensko poimenovanje akademija obujenih gl. nives zudič antonič, zgodovina in antologija italijanske književnosti kopra, izole in pirana, koper 2014, str. 80.
[2] giulia delogu micheleja de benedictisa obenem omenja tudi kot avtorja pesniškega prispevka sciolti. gl. giulia delogu, riflessi mediterranei. venezia mito e modello tra sette e ottocento, como–pavia 2024, str. 55.

Zatečeno stanje volilnih skrinjic

Napisa SI in NO

Dragocena muzejska predmeta pričata o volilnih običajih v času Beneške republike

Beneški volilni skrinjici v Pokrajinskem muzeju Koper

V zgodovinah zahodnih civilizacij so velikanske knjižnice, prepolne izkušenj uspešnih demokracij, zelo redki pa so materialni ostanki, ki ilustrirajo razvoj različnih družbenih procesov in spremembe oblasti. Mesto Koper je bilo v preteklosti upravno središče Istre in se je pri volitvah zgledovalo neposredno pri procesu v doževi palači v Benetkah. Pokrajinski muzej Koper hrani dve rariteti iz tistega časa - leseni polihromirani volilni skrinjici.

LIDIJA GARDINA
Pokrajinski muzej Koper
konservatorsko-restavratorska svetovalka

Odgovornost voljenih predstavnikov ljudi, in to od najvišjih državnih uslužbencev do izbrana moža v najpreprostejši vaški skupnosti, oblikuje in nadgrajuje kakovost samega življenja v vseh slojih družbenega okolja. Ta posebno oblikovana valjasta posoda je "urejala" usodo demokratične družbe - izvolitev osebe, ki je bila seštevek volje posamezne skupnosti. Širši jadranski prostor in del vzhodnega Sredozemlja je tisočletje osvajala Beneška republika, ki si je v 2. polovici 13. stoletja začela podrežati istrska mesta. Njena svojevrstna oblika vladanja je do padca leta 1797 ohranjala nespremenjen sistem volitev. V vse tedanje sfere družbenega življenja se je ukoreninila uporaba volilne skrinjice, tako imenovanega *bossola* cilindričnega oblika in različnih simboličnih barv. Na belem pokrovu je

Volivec je v volilno posodo vtaknil roko, izbral želeni prostor in v spodnji "kozarček" spustil svileni kroglico (ballotta oz. pallotta), ta je neslišno padla na dno.

napis *DE SI*, pokrov z napisom *DE NO* pa je zelene barve. Volivec je v volilno posodo vtaknil roko, izbral želeni prostor in v spodnji "kozarček" spustil svileni kroglico (*ballotta* oz. *pallotta*), ta je neslišno padla na dno.

Dve ohranjeni skrinjici v Pokrajinskem muzeju Koper sta bili v uporabi do zadnjih dni *Serenissime*. Stoletno tradicijo ni prekinila niti prva avstrijska uprava, ki je skrinjici prebarvala v črno in belo; črna barva je prevzela vlogo *DE NO*. Beneško ime "*bossolo*" izvira iz latinske besede *buxus sempervirens* (navadni pušpan) - trdi les, iz katerega je bila skrinjica narejena.

Sestavni deli volilne skrinjice

Volilno skrinjico sestavlja šest delov:

- valjasto telo v obliki steklenice s profiliranimi robovi, sestavljeno

iz dveh izdolbenih in medsebojno zlepljenih kosov lesa,

- odprtina za volivčevo roko, v stranski luknji skrinjice,
- pokrov v obliki številke 8, izdelan iz enega kosa lesa, debelega 8 mm,
- dve zbiralni posodici - "kozarčka".

Konservatorsko-restavratorski posegi

V poletnih mesecih leta 2004 je konservatorsko-restavratorska delavnica koprškega muzeja dobila v obdelavo dva predmeta zelo zanimive oblike - leseni polihromirani volilni skrinjici (sl. 1). Neprimerni pogoji hranjenja so povzročili številne poškodbe: bili sta prekrti s prahom in pajčevino, zelo umazani, poškodovani zaradi lesnih škodljivcev (vidne luknjice in kupčki lesnega prahu), les je bil na nekaterih mestih razpokan. Večje razpoke (2 - 4 mm) so bile vidne na spojih med posameznimi deli skrinjic, na valjastih delih telesa ter na zbiralnih posodicah. Posledice prejšnjih posegov, vidne na "kozarčkih" in pokrovu, so dokazovale, da je bilo restavriranje opravljeno po stari metodi: odprtine okraštih posodice je ovijala rjavčiča žica, pokrov je bil na telo skrinjice pritrjen z žeblijem (zato razpokan les). Okrasto črna barvna plast je preperele in odpadala, ponekod je bila poškodovana do kredne osnove ali pa celo do lesa. Na pokrovih skrinjic so bili vidni napisi: črni črki *SI* (*ZA*) na okrasto pobarvani polovici ter okrašt črki *NO* (*PROTI*) na črno pobarvani polovici (sl. 2).

Po ugotavljanju stanja ohranjenosti (ena zbiralna posodica manjka) sta bili skrinjici mehansko očiščeni grobe umazanije. Prepereli črni barvni premazi so odpadali in se je pod njimi pokazala starejša zelena polihromacija. Po tem odkritju so prišle na vrsto preiskave stratigrafije pigmentov. Analiza štirih odvzetih vzorcev je potrdila izvirnost starejših barvnih plasti, to pa je vplivalo tudi na datacijo obeh volilnih skrinjic. Na osnovi teh podatkov smo se odločili v celoti odstraniti recentne barvne nanose (razen detajla na pokrovu ene skrinjice) in tako ohraniti izvirno polihromacijo. Po temeljitnem čiščenju in uniče-

Volilni skrinjici po opravljenih posegih

nju škodljivih zajedavcev smo večje razpoke zapolnili s kitom.

Rezultat opravljenega konservatorsko-restavratorskega dela

Naloga konservatorja-restavratorja je konservirati predmet in s tem upočasniti njegovo nadaljnje propadanje. Pri določenih posegih med delom pride do različnih odkritij in presenečenj, ta pa potem vplivajo na vrednotenje predmeta. V našem primeru sta bili skrinjici umeščeni najprej v začetek 19. stoletja, po opravljenih posegih pa v čas Beneške republike (druga polovica 18. stoletja). Z odkrivanjem sekundarnih barvnih

plasti je bila odkrita izvirna belo-zelena polihromacija z napisoma *DE SI* in *DE NO*. V spojih dveh osnovnih valjastih elementov kot na pokrovu so naslikani simbolični črni podolgovati lističi pušpana, profilirani robovi pa so poudarjeni s črno barvo (sl. 3 a, b).

Razstavna dejavnost

Pokrajinski muzej Koper je v jesenskem obdobju leta 2006 ob občinskih volitvah pripravil občasno razstavo *BOSSOLO* (*volilna skrinjica*); na njej sta bili javnosti predstavljene obe volilni skrinjici, ki sta v ponos mestu in njenim prebivalcem. Danes sta sestavni del stalne umetnostno-zgodovinske zbirke. •

Ohranjanje izvirnih elementov stavbne dediščine zahteva poznavanje tradicionalnih materialov, oblik in načinov izdelave

Ohranjanje tradicionalnega stavbnega pohištva

Stavbno pohištvo predstavlja neločljivi del stavbne dediščine, ki bistveno vpliva na končno podobo stavbe. Ti arhitekturni elementi stavbnega ovoja zapirajo okenske in vratne odprtine ter notranjost stavbe ščitijo pred zunanjimi vplivi, tradicionalno pa so izdelani iz lesa. Mednje prištevamo tudi kovinske elemente, kot so ročno kovano okovje za pritrjevanje, odpiranje in zapiranje, zaklepanje, kljuke ter varovalne mreže, ki ščitijo posamezne zastekljene dele. Poleg osnovne, zaščitne funkcije ima stavbno pohištvo tudi estetsko in tehnološko vrednost, saj se glede na čas nastanka in stopnjo tehnološkega razvoja med seboj razlikuje.

NATAŠA ŠKRJANEC
višja konservatorica - restavratorka
ZVKDS OE Piran

Pri njegovem oblikovanju sta imela pomembno vlogo tudi družbeni ugled in finančni položaj lastnikov. Anonimna arhitektura, ki nima ohranjenih stilnih arhitekturnih elementov, je praviloma preprosto oblikovana in ima enostavnejše stavbno pohištvo, medtem ko imajo meščanske hiše in mestne palače več pozornosti usmerjene v oblikovanje, s poudarkom na reprezentančnih vhodnih vratih, ki so pogosto bogata z rezbarskim okrasjem.

V našem prostoru je najbolj značilna oblika simetričnih dvokrilnih oken in vrat, ki so lahko izdelana iz odpornejšega in trdnjega macesnovega lesa ali manj odpornega, mehkejšega, vendar cenejšega smrekovega lesa. Prvotno sta bila zasnovana in izgled stavbnega pohištva enotna ter usklajena z arhitekturno zasnovo objekta.

Vhodna vrata in značilne okenske rešitve

Vhodna vrata, ki predstavljajo glavni prehod v stavbo, so eden najbolj prepoznavnih arhitekturnih elementov. Njihova masivna in trdna konstrukcija je sestavljena iz okvirjev, polnil in profiliranih letvic. Zgornji del je lahko pomično ali fiksno zastekljen, kar omogoča osvetlitev in prezračevanje veže oziroma hodnika. Varnostne kovinske rešetke so praviloma ročno kovane in oblikovane v različne vzorce, zato imajo poleg varovalne tudi dekorativno funkcijo. Glede na velikost okenske odprtine je lahko okensko krilo z eno prečko razdeljeno na dve oziroma z dvema prečkama na tri polja z enojno zasteklitvijo. Posebnost, ki je tu in tam še ohranjena, je tako imenovano izstopajoče oziroma panoramsko okno, it. "finestra con sburto", ki izstopa iz ravnine glavne fasade in je praviloma vgrajeno v višjih nadstropjih. Plitko izstopajoče okno sestavljajo visoka osrednja okenska krila ter ozke stranske, zgornje in spodnje zastekljene površine. Omogoča dodatno osvetlitev prostora in širši pogled ter nekoliko povečuje uporabno površino ob oknu. V prejšnjem stoletju je bilo to okno v zimskem času tudi zunanja shramba pokvarljivih živil.

Okenski okvirji so praviloma ozkih profilov in imajo enojno zasteklitev, dvojna okna na zunanji in notranji strani kamnitih okvirjev pa so zagotavljala boljšo toplotno in zvočno izolacijo. Okenske odprtine so pred vremenskimi vplivi zaščitene z lesenimi naoknicami oziroma polkni, po primorsko "škurami", ki so lahko polna ali opremljena z lamelami. Te so lahko gibljive ali fiksne. Posebnost nekaterih polken je dodatno oblikovan dvizni del krila, tako imenovani sistem "na škarje", ki se odpre navzven, s čimer ustvari senco in izboljša pretok zraka. Starejša polkna so bila nameščena na kovinsko okovje, vgrajeno neposredno z vročim svincom v kamnite okvirje - erte. Pri poznejših izvedbah so nova polkna z lesenim okvirjem za polkna vpeta v kamniti okvir. Prvotno ročno kovano okovje so v večini primerov odstranili, odprtine pa ob prenovi zapolnili z malto. Za pritličja so značilna preklonpa oziroma zložljiva/zgibna polkna, ki se kot "harmonika" zložijo ob okensko

Primer ohranjenega tradicionalnega stavbnega pohištva s polkni z dviznim delom, izstopajočim panoramskim oknom in vhodnimi vrati, ki so bile pred kratkim obnovljene.

vertikalno ostenje in tako omogočajo nemoten prehod mimo dočih po ozkih mestnih ulicah. Stavbno pohištvo je bilo tradicionalno zaščiteno s premazi na osnovi naravnih olj in pigmentov. Barva stavbnega pohištva je bila praviloma enotna in

vinskega obdobja, ki mu arhitektura pripada, in so posledica pomanjkanja strokovnega znanja in razumevanja pomena kulturne dediščine. Pred leti obnovljena palača Tiepolo Gravi v Kopru je imela pred celovito obnovo še prvotna baročna vhodna

Uspešne obnove so rezultat sodelovanja skrbnih in odgovornih investitorjev, konservatorske stroke ter izvajalcev z ustreznimi izkušnjami in znanjem.

NATAŠA ŠKRJANEC

konservatorica - restavratorka ZVKDS OE Piran

usklajena z barvo fasade, s katero je tvorila harmonično celoto, medtem ko je bila barva vhodnih vrat zaradi dodatnega poudarka lahko drugačna. Barvni ton stavbnega pohištva danes določamo na podlagi rezultatov predhodnih sondažnih raziskav.

Ko je obnova boljša izbira od zamenjave

Tradicionalno in avtentično stavbno pohištvo v varovanih območjih kulturne dediščine sodi med najbolj ogrožene sestavine, saj ga lastniki pogosto enostavno in hitro zamenjajo z novim. Tovrstni posegi so nemalokrat nenadzorovani in neustrezni in podoba arhitekture okrnijo. Takšnih zgodb je veliko. Izvirne elemente nadomesti novo, industrijsko izdelano, pogosto iz plastike ali aluminija, sodobnih oblik in z novimi dodatki, ki v historična mestna jedra ne sodijo. Takšni posegi so v nasprotju z lokalno tradicijo, njenimi bistvenimi značilnostmi in zakonitostmi, značilnostmi zgodovinskega obdobja, ki mu arhitektura pripada, in so posledica pomanjkanja strokovnega znanja in razumevanja pomena kulturne dediščine. Pred leti obnovljena palača Tiepolo Gravi v Kopru je imela pred celovito obnovo še prvotna baročna vhodna

vrata, ki so nepojasnjeno izginila, vratna odprtina pa je bila ob odtutitvi zazidana. Zamenjava stavbnega pohištva bi morala biti zadnja možnost, ko obnova izvirnega elementa ni več mogoča. Praviloma se v takšnem primeru izdela kopija po vzoru obstoječega stavbnega pohištva, pri čemer se upoštevajo njegove dimenzije, material, oblika in detajli, po možnosti pa se ponovno uporabi ohranjeno izvirno okovje. Na podlagi natančne dokumentacije iz predhodno pripravljenega konservatorskega načrta je bilo za palačo Tiepolo Gravi tako možno izdelati nova, prvotnim identična vrata. Kadar prvotno ali sekundarno ustrezno leseno stavbno pohištvo ni ohranjeno, je mogoče izdelati novo leseno stavbno pohištvo, ki upošteva zakonitosti lokalne tradicije. Poseben izziv predstavljajo večstanovanjski objekti, pri katerih je prvotna podoba stavbe močno degradirana. Posamezni elementi stavbnega pohištva so bili zamenjani posamezno brez upoštevanja celostne podobe

Neprimerna menjava polken in oken

objekta, ponekod pa so bile spremenjene celo velikosti okenskih in vratnih odprtín.

V zadnjih letih smo uspešno sodelovali pri obnovi številnih elementov lesenega stavbnega pohištva, kar z vidika konservatorske stroke predstavlja najustrežnejši pristop. Pri tem smo ohranili njihove ključne lastnosti, ki pričajo o nekdanjih rokodelskih spretnostih in jim dajejo edinstven značaj. Strokovnjak, ki je dela odgovorno prevzel, je odstranil recentne opleske do lesenega nosilca in kasnejše neustrezne dodatke. Dotrajane lesene dele je nadomestil z novimi, izdelanimi iz iste vrste lesa. Zatesnil je pripire in rege, popravil zapiralni mehanizem ter nastavljal obstoječe oziroma po vzoru ohranjenega izdelal manjkajoče okovje. S kovinskih zaščitnih mrež je odstranil nanose barv in rjo, nato pa ustrezno zaščitil in prebarval v antracitnem kovinskem tonu oziroma mat črni barvi. Obnovljene lesene elemente je toniral z lazurnimi premazi na osnovi naravnih olj ali jih zaščitil s pokrivno barvo glede na ugotovitve sondažnih raziskav in celostno podobo objekta. Pri določanju barvnih tonov so nam v pomoč standardizirane barvne lestvice, kot sta na primer RAL in NCS. Z njimi je mogoče barvni ton natančno definirati ne glede na proizvajalca ali material, podatek pa ostane uporaben tudi pri morebitnih kasnejših obnovah.

Uspešne obnove so rezultat sodelovanja skrbnih in odgovornih investitorjev, konservatorske stroke ter izvajalcev z ustreznimi izkušnjami in znanjem. Z ustreznimi, pravočasnimi in strokovno izvedenimi vzdrževalnimi deli lahko tradicionalno stavbno pohištvo ohranimo tudi za prihodnje rodove. •

Obnovljena vhodna dvokrilna vrata

Na UL FPP z novo opremo študentom omogočajo praktično usposabljanje za delo z ladijskimi visokonapetostnimi sistemi

Visoka napetost, varna plovba

Sodobna ladja že dolgo ni več le mehanski sistem s pogonskim strojem in propelerjem. Je ploveči elektroenergetski sistem, v katerem so od zanesljivosti napajanja odvisni pogon, krmiljenje, navigacija, komunikacije in varnostna oprema. Električni in dizelsko-električni pogoni, potisniki, črpalke, hladilni sistemi, baterijski hranilniki ter priklop na kopensko omrežje zahtevajo vedno več električne energije. Zato večje in energetske zahtevnejše ladje uporabljajo sisteme z nazivnimi napetostmi 3,3, 6,6 ali 11,0 kV.

IZR. PROF. DR. MARKO PERKOVIČ
DOC. DR. FRANC DIMC

Zakaj ladje uporabljajo visoko napetost?

Višja napetost omogoča prenos velikih moči z manjšimi tokovi, izgubami in prostorskimi zahtevami, vendar zaostri posledice napačnega ravnanja. Električni oblok, nepravilno izvedena ločitev napajanja ali pomanjkljiva ozemljitev lahko ogrozi ljudi in opremo. Varno delo zato zahteva pravilno zaporedje ukrepov: izklop in ločitev vira, preverjanje breznapetostnega stanja, ozemljitev ter uporabo ustrezne varovalne opreme. Tega se ni mogoče zanesljivo naučiti samo iz shem na predavanjih.

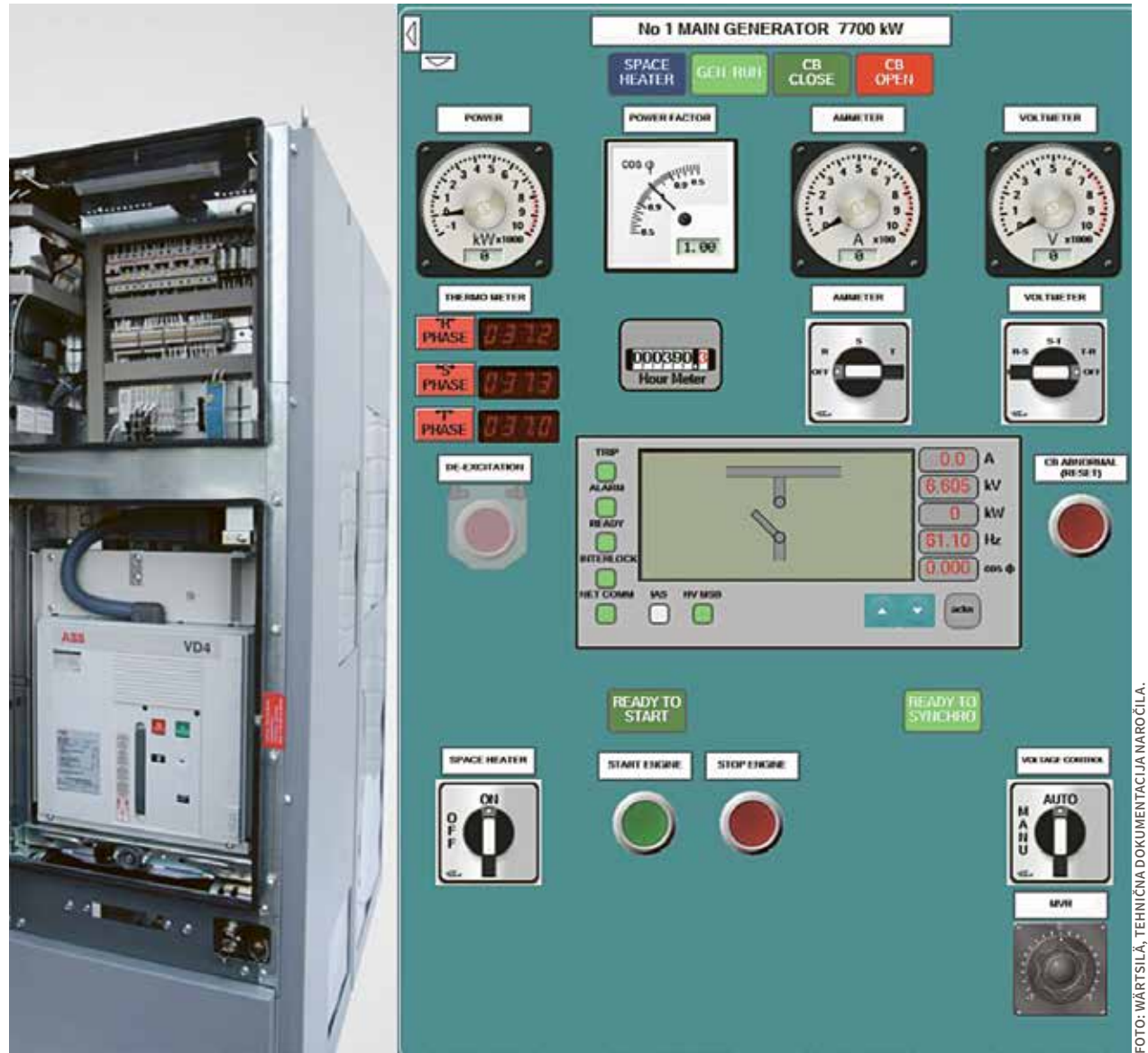
Od tehničnega znanja do zahtev STCW

Prav v možnosti povezovanja področij se tehnično znanje združuje z zahtevami mednarodne konvencije STCW, ki za častnike stroja in častnike elektrotehnike določa kompetence s področij obratovanja visokonapetostnih sistemov, zaščit, vzdrževanja, iskanja napak in ukrepanja ob okvarah. STCW ne predpisuje določenega simulatorja, temveč pričakovan rezultat: pomorščak mora sistem razumeti, postopek pravilno izvesti in svojo usposobljenost dokazati. Simulator za to zagotavlja varno in ponovljivo praktično okolje, kakovost usposabljanja pa je odvisna tudi od programa, inštruktorjev, učnih izidov in ocenjevanja.

UL FPP z novo opremo za praktično znanje

Predpisano okolje je FPP vzpostavila z nakupom visokonapetostne vadbene stikalne omare in treh električnih stikalnih konzol, povezanih z obstoječim okoljem Wärtsilä TechSim. Naložba je bila izvedena v okviru projekta ULTRA. Oporo simulaciji daje matematični model ladijskega elektroenergetskega sistema z generatorji, zbiralkami, zaščitami, odklopniki in porabniki, stikalna omara pa predstavlja fizično polje glavne visokonapetostne stikalne plošče. V njej so realni izvlečni odklopnik, mehanske in električne blokade, ozemljitveno stikalo, krmljenje in prikaz stanja.

Povezava med digitalnim modelom in fizično opremo je bistvena. Ukaz v simulatorju sproži odziv odklopnika, fizični izvlek, ozemljitev ali ponovni vklop pa se prenesejo nazaj v simulirani sistem. Prisotnost napetosti je tako kot na ladji

(levo) Visokonapetostna stikalna omara z realnim odklopnikom in konzolami TechSim. (desno) Zaslonski prikaz stanja omare.

prikazana z opozorili, čeprav v opremi ni nevarne visoke napetosti, vsi mehanski premiki pa se zares izvedejo. Blokade preprečujejo nedovoljene premike, zato študent ne spozna le, kaj mora storiti, ampak tudi, zakaj posameznega koraka ne

Od simulatorja do prakse na morju

Pomembno je obravnavati tudi zavestna odstopanja od pravil. Ljudje v kompleksnih sistemih včasih ubirajo bližnjice, obidejo postopke ali

podcenjevanje tveganja in neodpravljanje nevarnih praks. Simulator omogoča, da se tudi takšno ravnanje pokaže in obravnava brez dejanske nesreče.

Zakaj je to pomembno, kaže nesreča ladje Dali. Kontejnerska ladja je 26. marca 2024 ob izplutju iz Baltimora izgubila električno napajanje, s tem pa pogon in možnost učinkovitega krmarjenja, nato pa trčila v most Francis Scott Key. Oznaka, nameščena preblizu konca električne žice, je preprečila, da bi bila žica do konca vstavljena v sponko, zaradi česar je nastal nezanesljiv električni stik. Navidezno majhna tehnična nepravilnost je tako sprožila zaporedje dogodkov s tragičnimi posledicami.

Pri raziskovanju vzrokov omenjene nesreče so sodelovali raziskovalci FPP s kolegi s Pomorske univerze v Szczecinu. S simulatorjem so rekonstruirali gibanje ladje in pokazali, kako izredno malo časa ter manevrskega prostora ostane po izgubi napajanja veliki ladji na omejeni razdalji. Navtični simulator prikazuje odziv ladje in delo na poveljniškem mostu, TechSim z novo stikalno omaro pa dogajanje v elektroenergetskem sistemu. Skupaj omogočata vaje, pri katerih morata ekipi na mostu in v strojnihi isti izredni dogodek obvladovati usklajeno.

Naložba v znanje in možnost presojevanja

Najpomembnejši rezultat nakupa torej ni nova omara, temveč učno okolje, v katerem študent znanje preizkusi v praksi, sprejema odločitve in analizira njihove posledice. Napačni potezi na simulatorju sledita razlaga in nova vaja, na morju pa lahko povzroči izpad pogona, nasedanje ali trčenje.

Najpomembnejši rezultat nakupa torej ni nova omara, temveč učno okolje, v katerem študent znanje preizkusi v praksi, sprejema odločitve in analizira njihove posledice.

sme preskočiti.

Ko študent obvlada normalno obratovanje, lahko inštruktor v scenarij vnese okvaro: izpad generatorja, izklop zaščite, preobremenitev ali popolni izpad napajanja. Naloga ni zgolj ponovni zagon, temveč prepoznati vzrok, omejiti širjenje odpovedi in napajanje obnoviti v pravilnem vrstnem redu. Napaka tako postane namerna učna motnja, ki ji sledita analiza odločitev in ponovitev vaje.

preizkušajo meje sistema. K temu lahko prispevajo rutina, podcenjevanje tveganja, pretirana samozavest ali dolgčas. Trditev, da je takih ravnanj "vse več", brez podatkov ni dovolj utemeljena. Natančnejše je zapisati, da jim stroka človeških dejavnikov namenja vse več pozornosti. Analiza več kot 750 pomorskih varnostnih poročil CHIRP iz obdobja 2021–2025 je med ponavljajočimi se dejavniki prepoznala obvođe v normalnih razmerah,

Viri

- [QR 1] Wärtsilä. High Voltage Training Breaker: fizični odklopnik, povezava s TechSim ERS 5000, varnostne blokade, ozemljitev, preizkusna oprema in usklajenost z zahtevami STCW.
- [QR 2] Univerza v Ljubljani. Projekt UL za trajnostno družbo - ULTRA v okviru reforme visokega šolstva in Načrta za okrevanje in odpornost.
- [QR 3] NTSB. Loose Wire on Containership Dali Leads to Blackouts and Contact with Baltimore's Francis Scott Key Bridge, 18. november 2025.
- [QR 4] Gucma, L.; Batista, M.; Perko, M.. A probabilistic framework for assessing vessel impact on bridges considering technical failures: insights from the Baltimore accident case study. Marine Structures 105 (2026), 103906.
- [QR 5] Kim, T. et al.. The continuum of simulator-based maritime training and education. WMU Journal of Maritime Affairs 20 (2021), 135-150. Prispevek poudarja aktivno vlogo študenta, sodelovanje z inštruktorjem in premišljeno zasnovano vaj.
- [6] Vir za trditev o zavestnih odstopanjih: CHIRP Maritime, From Boardroom to Bridge: the Human Factor Thread in Maritime Safety, analiza več kot 750 poročil iz obdobja 2021–2025.

[QR 1]

[QR 2]

[QR 3]

[QR 4]

[QR 5]

Mednarodni projekt treh univerz je študente vključil v raziskovanje, pripravo učnih gradiv in izmenjavo izkušenj

Študenti soustvarjajo evropski prostor poučevanja italijanščine

Kako lahko študij jezika preseže učilnico in postane prostor raziskovanja, ustvarjalnosti ter medkulturnega dialoga? Na Oddelku za italijanistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem je odgovor na to vprašanje ponudil triletni mednarodni projekt Erasmus+ Blended Intensive Programme (BIP), ki je povezal Univerzo na Primorskem, Univerzo v Gradcu in Univerzo za tujce v Sieni. V treh letih sodelovanja so študenti skupaj raziskovali sodobne pristope k poučevanju italijanščine, ustvarili dve mednarodni publikaciji ter dokazali, da je učenje jezika hkrati tudi učenje sodelovanja, odprtosti in razumevanja kulturne raznolikosti.

PROF. DR. NIVES ZUDIČ ANTONIČ

Od učilnice do mednarodnega raziskovalnega prostora

Projekt se je začel maja 2024 na **Univerzi v Gradcu** z naslovom *Investigating Language Education: domande di ricerca, metodi, proposte didattiche tra teoria e pratica. Multimodalità e plurilinguismo nella didattica dell'italiano come lingua straniera*. Poleg gostiteljice, Univerze v Gradcu, sta sodelovali še Univerza na Primorskem in Univerza za tujce v Sieni. Partnerstvo so vodile štiri priznane raziskovalke na področju didaktike italijanskega jezika: **prof. dr. Simona Bartoli Kucher** (Univerza v Gradcu), **prof. dr. Nives Zudič Antonič** (Univerza na Primorskem) in **prof. dr. Antonella Benucci** in **prof. dr. Carla Bagna** (Univerza za tujce v Sieni).

Na Univerzi na Primorskem je projekt koordinirala **prof. dr. Nives Zudič Antonič** z Oddelka za italijanistiko Fakultete za humanistične študije, ki je skupaj s sodelavkami zasnovala program, v katerem so od vsega začetka aktivno sodelovali tudi študenti. Pri tem niso le poslušali predavanj, temveč raziskovali, razpravljali, oblikovali učne materiale in iskali odgovore na aktualna vprašanja, ki se zastavljajo ob poučevanju italijanščine kot tujega in drugega jezika v večjezičnih evropskih okoljih.

Kombinirani intenzivni programi Erasmus+ (Blended Intensive Programmes - BIP) predstavljajo eno izmed novejših oblik mobilnosti v programu Erasmus+. Združujejo virtualno sodelovanje in kratkotrajno fizično mobilnost ter omogočajo, da študenti različnih univerz sodelujejo pri skupnih raziskovalnih in pedagoških izzivih. Mednarodne skupine razvijajo rešitve za aktualna družbena vprašanja, pri čemer pridobivajo akademske, digitalne in medkulturne kompetence. Takšna oblika sodelovanja odpira mednarodni prostor tudi študentom, ki se težje odločijo za daljše študijske izmenjave.

Projekt ni bil namenjen zgolj mednarodni mobilnosti, ampak predvsem razvoju kompetenc prihodnjih učiteljev italijanščine kot tujega in drugega jezika. V ospredju so bili večjezičnost, multimodalnost, medkulturna mediacija in vzgoja za globalno državljanstvo. Študenti so v mednarodnih in interdisciplinarnih skupinah kritično obravnavali sodobne raziskovalne pristope ter jih povezovali z didaktično prakso. Cilj je bil, da bi

Skupinska fotografija vseh študentov in mentorice na sedežu italijanske skupnosti Giuseppe Tartini Piran

znali samostojno načrtovati in pripravljati učna gradiva za večjezične in večkulturne razrede v Sloveniji, Avstriji in Italiji.

Že v prvi fazi projekta so študenti treh univerz raziskovali položaj večjezičnosti v Sloveniji, Avstriji in Italiji ter predstavili različne pristope k poučevanju italijanščine v večkulturnih razredih. Med intenzivnim tednom v Gradcu so delo nadaljevali v mednarodno sestavljenih skupinah, kjer so razvijali inovativna didaktična gradiva, ki povezujejo jezik, književnost, film, vizualne medije in digitalna orodja. Nastala je publikacija **Un mare di storie tra immagini, lingue e culture/Morje zgodb med podobami, jeziki in kulturami** (<https://doi.org/10.25364/513.2025.1>), ki združuje večjezična in multimodalna učna gradiva za poučevanje italijanščine kot tujega jezika.

Raziskovalno delo je izhajalo iz prepričanja, da sodobni pouk jezika ne temelji več le na učbeniku in besedilu, temveč na povezovanju različnih načinov sporazumevanja. Zato so študenti pri svojem delu uporabljali književnost, film, stripe, podobe, podkaste in druge digitalne medije ter raziskovali, kako lahko multimodalna in večjezična besedila spodbujajo razumevanje kulturne raznolikosti. Posebno pozornost so namenili tudi obsejnim avtorjem, med njimi Fulviju Tomizzi, katerih dela odpirajo vprašanja identitete, pripadnosti, meja in sobivanja različnih jezikov ter kultur.

“Gre za srečanje treh različnih kultur - italijanske, slovenske in avstrijske -, ki se med seboj prepletajo in ustvarjajo prostor za dialog. Ob koncu študenti svoje izkušnje zberejo v skupni publikaciji, ki je rezultat njihovega skupnega dela,” je ob zaključnem srečanju v Sieni poudarila prof. dr. Nives Zudič Antonič.

Drugo leto projekta je maja 2025 gostila **Univerza na Primorskem**, kjer je Oddelek za italijanistiko pripravil program z naslovom *Attraverso lingue, identità e mediazioni. Letteratura, paesaggi linguistici e translanguaging: percorsi per la didattica della lingua italiana*. V intenzivnem tednu so združili predavanja, delavnice, raziskovalno delo in terenske dejavnosti v slovenski in italijanski Istri. Študenti so obiskali Radio in Televizijo Koper-Capodistria, Italijansko skupnost v Piranu, raziskovali jezikovno krajino Kopra, Pirana in Trsta ter spozna-

vali kulturno dediščino, povezano s pisateljem Fulviom Tomizzo.

Posebno vrednost programa je predstavljalo sodelovalno delo v mednarodnih skupinah. Študenti so razvili osem izvirnih multimedij-skih projektov, ki obravnavajo teme večjezičnosti, identitete, jezikovne mediacije, translanguaginga in medkulturnega dialoga. Nastala gradiva povezujejo raziskovalne ugotovitve s sodobno didaktično prakso ter so uporabna pri poučevanju italijanščine v večjezičnih okoljih.

“Delali smo v mešanih skupinah, v katerih so bili študenti vseh treh

nje italijanščine (<https://fhs.upr.si/it/programma-bip-2026-lingua-italiana-lingue-del-mondo-come-spazi-di-mediazione-e-cooperazione/>), ki prinaša raziskovalne in didaktične projekte študentov vseh treh univerz.

V treh letih sodelovanja je v projektu sodelovalo več kot sto študentov, ki niso bili zgolj udeleženci mednarodne mobilnosti, temveč raziskovalci, avtorji in soustvarjalci novih didaktičnih pristopov. Nastali publikaciji predstavljata trajen rezultat njihovega dela in pomemben prispevek k sodobni didaktiki italijanščine kot tujega jezika.

Zbrati tisto, kar je za našo prihodnost najdragocenejše - pogled mladih na naše kraje in na avtorje obmejnega prostora. V tem duhu smo sodelovali na seminarju, posvečenem tudi pisatelju Fulviju Tomizzi, ki je potekal v Kopru v okviru programa Erasmus+ BIP in je povezal študente Univerze na Primorskem, Univerze v Gradcu in Univerze za tujce v Sieni. Med Trstom in Materado smo sledili potem Fulvia Tomizze ter odkrivali, kako nam njegova velika istrska duša še danes pomaga razumeti naš sedanjik.

MARTINA VOCCHI

univerz. Tako niso le spoznali drug drugega, temveč ustvarili konkretna didaktična gradiva. Danes predstavljamo že drugo publikacijo, ki so jo v celoti pripravili študenti,” je ob predstavitvi rezultatov poudarila prof. dr. Nives Zudič Antonič.

Tri univerze, tri leta in več kot sto študentov

Svoje delo so študenti nadgradili še v tretjem letu projekta, ki se je zaključil spomladi 2026 na **Univerzi za tujce v Sieni** z naslovom *Lingua italiana, lingue del mondo come spazi di mediazione e cooperazione*. Program je bil posvečen vlogi jezika pri mediaciji, medkulturnemu sodelovanju, uporabi sodobnih medijev in umetne inteligence v jezikovnem izobraževanju. Zaključek projekta je hkrati pomenil predstavitev druge skupne publikacije, **Attraverso lingue, identità e mediazioni: Letteratura, paesaggi linguistici e translanguaging: percorsi per la didattica della lingua italiana/Skozi jezike, identitete in mediacije: Književnost, jezikovne krajine in translanguaging: poti za poučeva-**

Delo študentov se z zaključkom posameznega BIP-a ni končalo. Nastala gradiva so po zaključku srečanj študenti in mentorice še več mesecev dopolnjevali v spletnih mednarodnih skupinah, nato pa so bila preizkušena tudi pri pouku italijanščine v izbranih šolah. Rezultat tega procesa sta dve prosto dostopni publikaciji in številna digitalna učna gradiva, ki jih lahko uporabljajo učitelji italijanščine v večjezičnih učnih okoljih. Projekt je tako presegel okvir študentske mobilnosti in se razvil v primer dobre prakse mednarodnega sodelovanja, raziskovanja in prenosa znanja v pedagoško prakso.

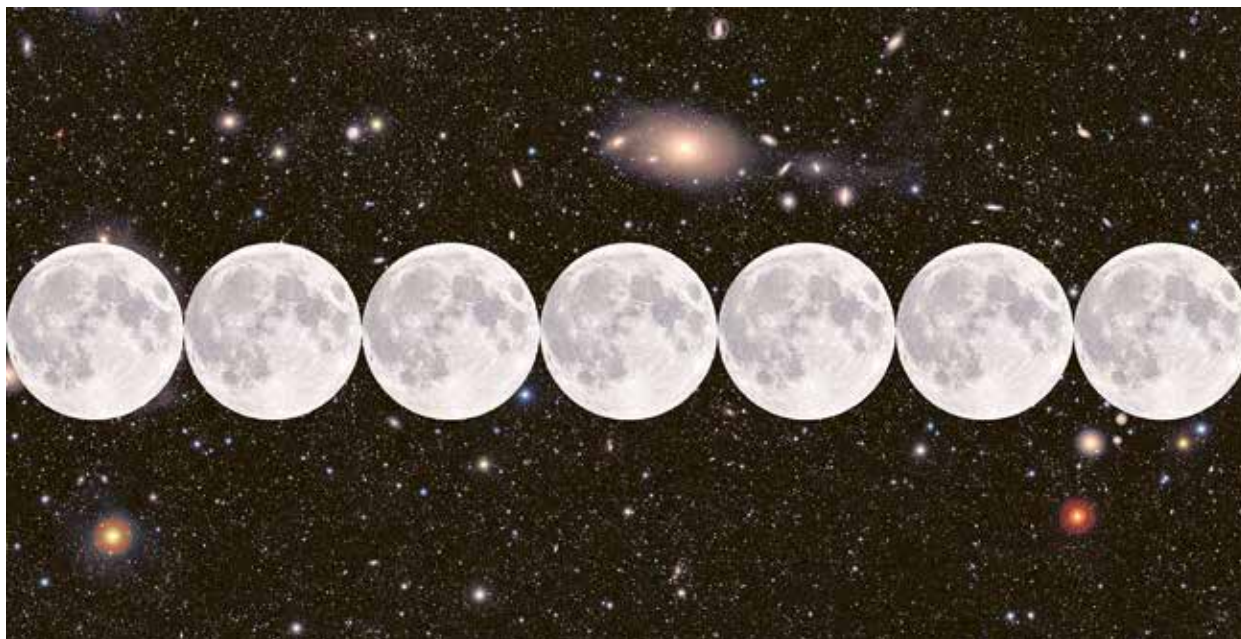
Projekt Erasmus+ BIP je hkrati pomembno prispeval k internacionalizaciji Oddelka za italijanistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem. Pod vodstvom prof. dr. Nives Zudič Antonič je oddelek utrdil sodelovanje z uglednima evropskima univerzama ter študentom omogočil izkušnjo, ki združuje raziskovanje, pedagoško prakso in medkulturni dialog. Prav takšni projekti potrjujejo, da je sodobna univerza prostor sodelovanja, odprtosti in skupnega ustvarjanja znanja - brez meja. •

Naslovnici obeh knjig. Eden najpomembnejših rezultatov projekta sta mednarodni publikaciji *Un mare di storie tra immagini, lingue e culture* (2025) in *Attraverso lingue, identità e mediazioni* (2026), ki predstavljata izvirno delo študentov treh partnerskih univerz.

Rimska cesta nad Observatorijem Vere C. Rubin.

Na posnetek Observatorija Vere C. Rubin je za ponazoritev izjemno širokega vidnega polja teleskopa dodanih sedem navideznih polnih Lun.

Nov pogled na vesolje skozi desetletje opazovanj

Kozmični film: Observatorij Vera Rubin in spreminjajoče se nebo

Observatorij Vera Rubin v Čilu je pričel doslej najobsežnejši pregled nočnega neba. S ponavljajočim se pregledovanjem neba in fotografiranjem več milijard nebesnih teles skozi različne barvne filtre bo ustvaril celo desetletje dolg barvni film vesolja. Pri tem mednarodnem znanstvenem projektu sodelujejo tudi raziskovalci in raziskovalke Univerze v Novi Gorici.

**TANJA PETRUSHEVSKA
SAMO STANIČ**
Center za astrofiziko in kozmologijo
UNG

Nočno nebo se morda zdi nespremenljivo, vendar je vesolje vse prej kot statično. Zvezde eksplodirajo, supermasivne črne luknje s svojo gravitacijsko silo raztrgajo zvezde, nevtronske zvezde trkajo med seboj, asteroidi pa nenehno frčijo po Osončju. Nekatere od teh sprememb trajajo milijone ali milijarde let, druge se zgodijo v nekaj dnevih, urah ali celo sekundah. Za odkrivanje sprememb na nebu, ki so večinoma nenapovedljive, je nujen poseben pristop k astronomskim opazovanjem: namesto opazovanja posameznih objektov je treba vedno znova fotografirati velika območja neba in posnetke med seboj primerjati ter ugotoviti, ali se je kaj na nebu premaknilo ali pa spremenilo sij. Prav to je glavna naloga Observatorija Vera Rubin, zgrajenega na gori Cerro Pachón v severnem Čilu. Njegov 8,4-metrski teleskop je namenjen projektu *Legacy Survey of Space and Time* (LSST), enemu najobsežnejših pregledov neba doslej. V deset let dolgem pregledovanju neba bo okrog 800-krat opazoval vsak del južnega neba ter beležil položaje in svetlost 17 milijard zvezd, 20 milijard galaksij in 6 milijonov teles v našem Osončju.

Kamera s 3,2 milijardami slikovnih pik

Teleskop observatorija Rubin se od večine velikih astronomskih telesko-

pov razlikuje v pomembni lastnosti. Veliki teleskopi so navadno zasnovani za opazovanje zelo šibkih objektov na razmeroma majhnem območju neba, v tem primeru pa ima teleskop veliko zrcalo, ki lahko zbere ogromno svetlobe, in hkrati izjemno široko zorno polje. Z enim samim posnetkom lahko zajame območje neba, ki je približno 45-krat večje od navidezne površine polne Lune na nebu. Posnetek naredijo z največjo digitalno kamero doslej, ki ima maso okrog tri tone in ima 3,2 milijardi slikovnih pik. Vsak posnetek zajame tako veliko območje neba in s tako dobro ločljivostjo, da bi za prikaz ene same slike v polni velikosti potrebovali več sto običajnih televizijskih zaslonov. Junija 2025 je observatorij objavil prve posnetke. Na njih so bile vidne oddaljene galaksije, gosta zvezdna polja z milijoni zvezd ter na tisoče že znanih in na novo odkritih asteroidov. Prvi javni prikaz novih posnetkov je potekal istočasno po vsem svetu, neposredni prenos pa so spremljali tudi v Ajdovščini na Fakulteti za naravoslovje Univerze v Novi Gorici.

Od fotografij do filma

Resnična moč observatorija Vera Rubin pa niso le posamezni posnetki, pač pa to, da bo iste dele neba posnel velikokrat. V nekaj nočeh bo pregledal vse nebo, vidno s svoje lokacije v Čilu, nakar bo opazovanja ponavljal deset let in pri tem "gledal" v vesolje skozi šest različnih barvnih filtrov. Rezultat si je mogoče predstavljati kot barvni film o vesolju, saj bo prikazal tudi spremembe na nebu. S primerjavo zaporednih posnetkov lahko namreč ugotovijo, kaj se je premaknilo, pojavilo, izginilo, postalo svetlejše ali temnejše. V okviru tega projekta LSST bodo ustvarili doslej najpodrobnejši zapis spreminjanja neba skozi čas. Projekt predstavlja tudi izjemen računski izziv, saj je v eni sami noči opazovanj mogoče zaznati milijone sprememb. Zato postajajo napredni algoritmi in metode strojnega učenja za sodobno astronomijo skoraj tako pomembni kot sami teleskopi. Pomagajo pri razvrščanju zaznanih sprememb in iskanju nenavadnih dogodkov med milijoni sicer bolj običajnih spreminljivih zvezd in teles v našem Osončju.

Eksplodije, trki in raztrgane zvezde

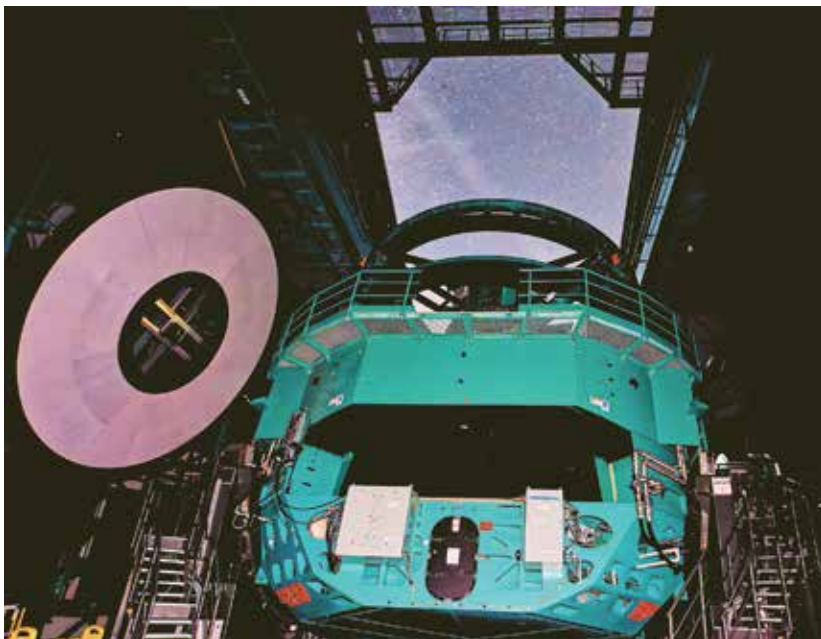
Raziskovalce in raziskovalke Centra za astrofiziko in kozmologijo Univerze v Novi Gorici še posebej zanimajo t.i. tranzientni pojavi - dogodki, ko se nekemu vesoljskemu telesu nenadoma zelo poveča svetlost, ki čez nekaj ur, dni, mesecev ali let ugasne. Skupina sodeluje v mednarodnih raziskavah eksplozij supernov, zlitij nevtronskih zvezd in dogodkov plimskega raztrganja zvezd, do katerih pride, če se neka zvezda preveč približa supermasivni črni luknji v središču neke galaksije. Del raztrgane zvezde lahko pade proti črni luknji in povzroči blišč, ki ga je mogoče opazovati več tednov ali mesecev.

Tranzientni pojavi so še posebej zanimivi, kadar jih je mogoče opazovati z več različnimi instrumenti hkrati. Odkritje zanimivega pojava z observatorijem Rubin lahko sproži opazovanja z drugimi teleskopi. Iskanje posebnih tranzientnih dogodkov (kakršna so plimska raztrganja zvezd) med milijoni drugih sprememb zahteva avtomatizirane metode, zato raziskovalci in raziskovalke Centra za astrofiziko in kozmologijo, ki sodelujejo v 10-milijonskem evropskem MSCF COFUND projektu SMASH, ki ga koordinira Univerza v Novi Gorici, razvijajo orodja umetne inteligence za prepoznavanje zanimivih tranzientnih pojavov.

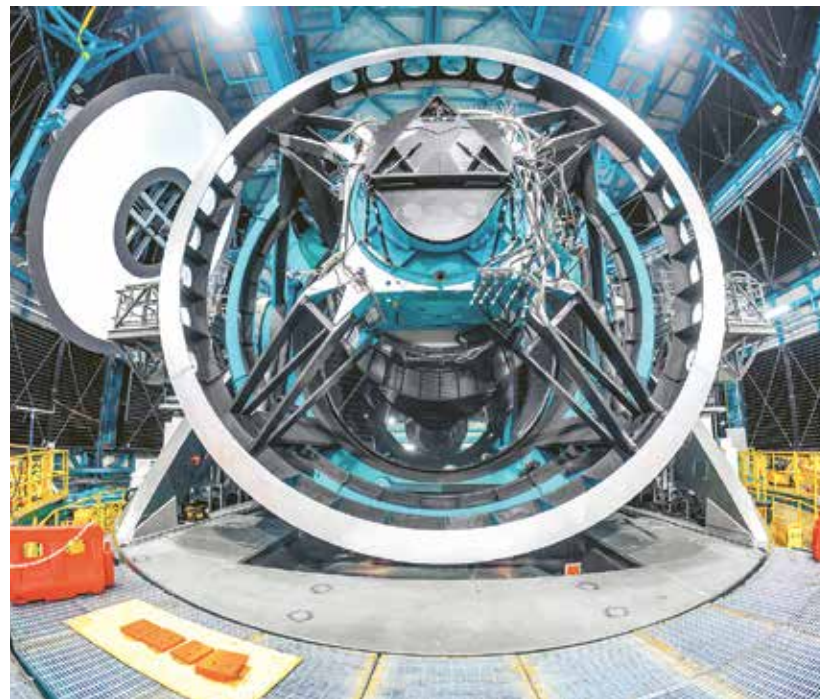
Slovenija in projekt LSST na Observatoriju Vera Rubin

Sodobni astronomski observatoriji ustvarjajo količine podatkov, ki jih posamezni raziskovalci ne morejo več analizirati na svojih računalnikih. Rubin bo vsako noč ustvaril približno 10 terabajtov podatkov, končna astronomska podatkovna zbirka pa se bo merila v desetinah petabajtov. Pridobivanje novih znanstvenih spoznanj iz teh podatkov zahteva porazdeljeno računalništvo, napredno programsko opremo in tesno mednarodno sodelovanje. V prihodnjem desetletju se bodo milijarde posameznih opazovanj postopoma povezale v doslej najobsežnejši zapis spreminjajočega se vesolja.

Sodelovanje slovenskih raziskovalcev pri projektu LSST ni omejeno le na analizo končnih znanstvenih rezultatov. Raziskovalci z Univerze v Novi Gorici sodelujejo tudi pri infrastrukturi, potrebni za obdelavo in shranjevanje ogromnih količin podatkov, ki jih ustvarja observatorij, vključno z vzpostavitvijo podatkovnega repozitorija in sistema za obdelavo podatkov o tranzientnih dogodkih na superračunalniku Vega v Mariboru. V prihodnje bo to infrastrukturo nadgradil projekt Slovenske tovarne umetne inteligence (SLA-IF), ki bo zagotovil novo generacijo zmogljivosti za visokozmogljivo računalništvo, umetno inteligenco in obdelavo velikih količin podatkov. •

Nočno nebo nad Observatorijem Vera Rubin. V okviru desetletnega projekta Legacy Survey of Space and Time (LSST) bo observatorij ustvaril izjemen obsežen in podroben časovni zapis spreminjajočega se vesolja.

Teleskop Simonyi Survey Telescope v Observatoriju Vera Rubin med prvimi opazovanji.

10. FESTIVAL NAMIZNIH OLJK

15.00-17.00 afterwork aperitivo in degustacija namiznih oljk
16.30-18.30 strokovno predavanje in vodena degustacija namiznih oljk
18.30-19.30 podelitev nagrad najboljšim namiznim oljkam 2026
19.30-21.30 večer z DJ-jem

11.9.

OD 15. DO 21. URE, BAR CIRCOLO, KOPER

ZRS PETZL METRO TIRNO-SI
KOPER CAPODISTRIA
SANTORIO SANTORIO
SLOVENSKO INOVATIVNO KOPER

Kamen pomni Zgodba doline Reke: od gradišč do gradov

Grad Prem, torek, 22. septembra 2026, ob 18. uri
Veselim se vašega obiska!

Vabljeni na otvoritev nove stalne razstave na gradu Prem
KAMEN POMNI: Zgodba doline Reke od gradišč do gradov

Na gradu Prem bo **v torek, 22. septembra 2026, ob 18. uri**, zaživela popolnoma nova stalna razstava *Kamen pomni – Zgodba doline Reke od gradišč do gradov*.

Razstava je rezultat projekta Interreg Terra Gothica Incognita, ki ga je v Pokrajinskem muzeju Koper vodila kustosinja Mateja Kakež.

V središče postavlja zgodovino gradu Prem, hkrati pa obiskovalcem odpira tudi širšo zgodovino območja današnje Občine Ilirska Bistrica. S pomočjo zanimivih in poučnih interaktivnih postaj, predmetov in drugih vsebin bodo obiskovalci lahko spoznali življenje v največji naselbini v dolini Reke iz starejše železne dobe Gradišče Trnovo pri Ilirski Bistrici in gradove kot središča moči v srednjem veku, čas kriz in razcvet gotike, življenje vitezov, lastnike premskega gradu in še marsikaj.

Nova razstava vabi, da grad Prem spoznamo na drugačen način – skozi stoletja zgodb, ki jih še danes pripoveduje grajski kamen.

Interreg
Slovenija – Hrvatska
Terra Gothica Incognita

Pokrajinski arhiv Koper, Kapodistriasov trg 1, 6000 Koper
tel.: +386 5 327 1824 • <http://www.arhiv-koper.si>

POKRAJINSKI ARHIV KOPER
ARCHIVIO REGIONALE DI CAPODISTRIA

SPOROČAMO

Pokrajinski arhiv Koper s svojo zelo odmevno razstavo o Tomosu nadaljuje z gostovanji po Sloveniji.
Tokrat jo odpiramo 10. septembra 2026 ob 18.00 v Tehničnem muzeju Slovenije v Bistri.
Vabljeni.

SODELUJ V RAZISKAVI IN PREJMI BON SUPERNOVA V VREDNOSTI 20 EUR!

V Centru za kognitivno modeliranje jezika (CKMJ) na Univerzi v Novi Gorici iščemo matere govorce **slovenščine** stare med **18 in 50 let** za sodelovanje v znanstvenih raziskavah o **jeziku in možganih** z uporabo elektroencefalografije (EEG).

Za prijavo **skenerajte QR kodo** in izpolnite obrazec.
Več informacij dobite na info.ckmj@ung.si ali na 05 33 15 216 (med 8 in 12).

FPP UNIVERZA V LJUBLJANI
Fakulteta za pomorstvo in promet

FAKULTETA ZA POMORSTVO IN PROMET
Pot pomorščakov 4, 6320 Portorož
<http://www.fpp-uni-lj.si>

AKTUALNO

Prijava na doktorski študijski program Pomorstvo in promet za študijsko leto 2026/27 bo mogoča do vključno 18. septembra 2026. Prijava se opravi v elektronski obliki na povezavi: <https://portal.evs.gov.si/prijava/>.
Prijava mora vsebovati obvezne priloge: življenjepis, diplomsko listino in prilogo k diplomu, izjavo mentorja ter idejni osnutek doktorske disertacije.
Kandidat si pred prijavo izbere delovnega mentorja, ki z mentorstvom in okvirno vsebino doktorske disertacije soglaša. Podatki o pogojih za vpis, vsebini in izvedbi študija so dostopni na spletni strani fakultete: <https://www.fpp-uni-lj.si/studij/>.

FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE
Titov trg 5, 6000 Koper
<http://www.fhs.upr.si>

Znanstvena konferenca: Slovenska Istra v geografski perspektivi

Ob 25-letnici delovanja Oddelka za geografijo bo 18. septembra 2026 med 9.00 in 18.00 na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem v Kopru potekala enodnevna znanstvena konferenca. Dogodek bo posvečen celoviti obravnavi slovenske Istre, ki zaradi svojih naravnih značilnosti, zgodovinskih procesov in vpetosti v sredozemski prostor predstavlja pomembno raziskovalno območje. Konferenca bo združila domačo geografsko skupnost in širšo strokovno javnost ter ponudila prostor za izmenjavo znanstvenih spoznanj, predstavitev novih metodoloških pristopov in razpravo o sodobnih okoljskih, družbenih in razvojnih izzivih regije. Vsi zainteresirani ste vljudno vabljeni k udeležbi.

